

Датум: 18.09.2023.
Број: 02-04 (6077)

Народна скупштина Републике Српске
Клуб посланика
Трг Јасеновачких жртава 1
78000 Бањалука

ПРЕДМЕТ: Иницијатива за детаљно разматрање Нацрта Закона о посебном регистру и јавности рада непрофитних организација

Поштовани,

Transparency International у Босни и Херцеговини (ТИ БиХ) упознат је о томе да је Колегијум Народне скупштине Републике Српске усвојио дневни ред Пете редовне сједнице, која ће се одржати 26.09.2023. године, на ком се као једна од тачака нашао и Нацрт Закона о посебном регистру и јавности рада непрофитних организација.

ТИ БиХ је претходно благовремено, у остављеном року, доставио обрађивачу Министарству правде Републике Српске коментаре на наведени Нацрт, као и образложено иницијативу за повлачење овог законског текста.

Користимо ову прилику да укажемо на бројне недостатке и потенцијалне посљедице које би наступиле за организације на које би се закон примјењивао:

- Законом о удружењима и фондацијама Републике Српске предвиђена је већина одредаба које су представљене као разлози за доношење новог прописа;
- Забрана политичке активности, нарочито из става 2. члана 3. Нацрта, угрожава слободу изражавања, гарантовану Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама, као и Уставима БиХ и Републике Српске, а противна је и Смјерницама за консултације у изради прописа и других општих аката Републике Српске. Под ударом ових забрана би се могли наћи и online медији, што би водило у цензуру. Заговарачке активности се не могу забранити организацијама и удружењима или бити повод за забрану њиховог рада.
- Посебно означавање материјала непрофитних организација ствара опасност од стигматизације, а сам захтјев за означавање није довољно јасан и дефинисан, што би довело до проблема приликом примјене.
- Поступак регистрације је већ дефинисан Законом о удружењима и фондацијама Републике Српске, те постоје два регистра – при основним судовима, према сједишту организације, као и Јединствени регистар, код Министарства управе и локалне самоуправе Републике Српске.
- Венецијанска комисија у свом мишљењу наглашава и да Нацрт не прецизира колико времена треба проћи да би се организација уклонила из регистра, уколико би престала да прима финансијска средства или помоћ из иностранства, због чега је нејасно да ли се икада може ослободити статуса непрофитне организације, односно додатних обавеза извјештавања и других ограничења. Наведено представља велики недостатак, који доводи у питање пропорционалност мјера.
- Није дефинисано који су тачно инспекцијски органи надлежни за поступање, што у пракси може довести до сукоба надлежности.
- Финансијски извјештаји се достављају АПИФ-у и јавно су доступни, а АПИФ има обавезу достављања ових података Пореској управи. Нова обавеза полугодишњег извјештавања се не може оправдати „сумњама“ у исправност финансирања НВО сектора, већ је неопходно извршити анализу ризика о укључености удружења и организација у извршења кривичних дјела, попут корупције, прања новца или тероризма.

- Додатно оптерећење за организације ствара и чињеница да није прописана минимална вриједност примљених средстава или опреме, те обавеза навођења имена свих донатора, што угрожава право на приватност.
- Нацрт закона не садржи одредбе о дјелотворним правним лијековима, већ у случају повреде одредби закона прописује да се одмах подноси захтјев надлежном суду и захтијева забрана обављања рада, што није случај са другим привредним субјектима и недвосмислено доводи до дискриминације, јер се забрана рада и распуштање не смију користити као мјере код мањих прекршаја.
- С обзиром да у тексту не постоји дефиниција „агента страног утицаја“, указује се спорном и дио одредбе члана 16. који прописује покретање поступка за забрану обављања рада у случају „ ... дјеловања као агент страног утицаја ... „.
- Неопходно је предвидјети могућност отклањања пропуста, прије изрицања новчане казне, јер казне могу бити у несразмјери са значајем и тежином почињеног прекршаја.
- Није регулисано да ли ће се и како примјењивати одредбе закона од ступања на снагу до успостављања посебног регистра.

Овакав начин регулисања рада дијела непрофитних организација није у складу са Европском конвенцијом о основним људским правима и слободама, Уставом Републике Српске, Законом о удружењима и фондацијама, нити Законом о пореском поступку Републике Српске.

Издвајање организација које се финансирају из иностраних извора, уз прописивање додатних ограничења и система контроле, води кршењу члана 14. Европске конвенције, као и члана II став 4. Устава Босне и Херцеговине, којима се гарантује уживање права и слобода без дискриминације и омогућавање заштите и стварања услова за једнако поступање.

Наглашавањем начина финансирања организација, одредбама овог Нацрта се игнорише дефиниција удружења из Закона о удружењима и фондацијама, која прописује да њихова основна сврха није стицање добити.

С обзиром на бројност примједби на текст Нацрта овог Закона, као и неусаглашеност са важећом законском регулативом, те Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом, а нарочито на неусклађеност са Препоруком CM/Rec(2007)14 Савјета Европе и заједничко Мишљење Канцеларије ОЕБС-а и Венецијанске комисије од 13.06.2023. године, те чињеницу да је предметна област регулисана Законом о удружењима и фондацијама Републике Српске, ТИ БиХ Вас позива да уз сву дужну пажњу анализирате предложени законски текст.

Имајући у виду чињеницу да предложени Нацрт није у складу са Препоруком ЦМ/Рец(2007)14 Савјета Европе, те околност да је предметна област већ регулисана Законом о удружењима и фондацијама Републике Српске, Transparency International у БиХ позива уважене народне посланике да детаљно анализирају достављене коментаре на Нацрт закона о посебном регистру и јавности рада непрофитних организација.

С поштовањем,

Ивана Коралић
Извршни директор
Transparency International у БиХ